

Forfatter: Wied, Gustav

Titel: HELLIGAFTEN

Citation: Wied, Gustav: "HELLIGAFTEN", i Wied, Gustav: *Menneskenes Børn. Silhuetter. 1966*, udg. af Villadsen ; Christensen , Rosenkilde og Bagger, 1966-, s. 269. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-wied02val-shoot-workid78256/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Menneskenes Børn. Silhuetter. 1966

HELLIGAFTEN

Jeg holdt af, naar jeg i Sommer kom til Købstaden med min Vært om Lørdageftermiddagene, at sætte mig ind i Gæstgivergaardens store, lyse Køkken, hvor Kobbertøj og Fade, Tallerkener og Blikforme hang og skinnede, polerede og nyvaskede langs Væggene som Udstillingsgenstandene i et Musæum. Jeg sad gerne oppe paa det lange, hvidskurede Fyrretræsbord ligefor Døren ud til Gangen, der fører fra Porten op gennem Huset til Gæstestuen.

Rundt om mig lærdes Værtinden og hendes Piger ud og ind, tager Tallerkener og Fade ned fra „Tinrækken“, vasker Kopper, skyller Glas, skærer Ost og Kød af, smører Smørrebrød, skænker Kaffe og trækker Øl op. Hvert Øjeblik aabnes Vægklappen ind til Skænkestuen, og Opvarmingsjornfruens Ansigt viser sig, og hun rekvirerer: to Stykker Smørrebrød, tre Stykker Smørrebrød, fire Stykker Smørrebrød, to Te, en halv Kaffe, en Bajer, en Sodavand med Kognak o. s. v. Og man hører Landmændenes Latter og Tale derinde bag Væggen; thi Lørdagen er Landmændenes Dag, „Gaarden“ er deres om Lørdagen, og Byens Borgere, Købmænd og Haandværkere kommer og gør deres Opvarning, slaar en Handel eller blot en Passiar af med dem.

Der rasler en Vogn ind i Porten og holder for Gangdøren. Hotelkarlen tager mod Tømmerne, og Proprietæren springer ned, buldrer op gennem Gangen, nikker ind gennem den aabne Køkkendør til Værtinden og forsvinder i Gæstestuen, hvor han modtages med Nik og Haandtryk af sine Kolleger,

der byder Goddag med et Spørgsmaal, om han vil drikke en Bajer eller en Te med.

Saa sætter han sig ved det store runde gulmalede Midterbord under Hængelampen og lytter et Minut til Samtalen for derpaa at give sit Besyv med.

En lille rødskægget Købmand pikker ham et Øjeblik efter paa Skulderen, blinker og misser og napper ham i Frakkeopslaget. Og saa trækker de sig hen i en Krog, hvor de hvilskende handler, tinger og prutter. Proprietæren vil ikke gaa ind paa Betingelserne, slaar ud med Haanden og sætter sig atter hen til Bordet, medens han dog stadig holder et vaageligt Øje med Købmanden, der staar tankefuld op ad en Dørstolpe.

— Er der nogen, der véd, om Lars Sønniksen blev af med sin blakkede Ko her forgangen til Slagter Mortensen?

— Jo!

— Hva' fik han?

— Halvfems.

— Det var Satan lynemig godt! Og hva' forlangte han?

— Hundrede og ti.

Der forlanges altid mere, end man har tænkt sig at sælge for; det er „til at slaa af paa“.

Købmanden banker igen Proprietæren paa Skulderen, og de trækker sig atter hen i Hjørnet.

Nu bliver de højrøstede, og Proprietæren slaar i det nærmeste Bord, saa Flasker og Glas ryger sammen. Købmanden tysser paa ham og skuler omkring til de andre. Saa gør han et nyt Bud, der syntes mere antageligt, thi Proprietæren dæmper Stemmen, og Forhandlingerne begynder paa ny.

— De har jo faaet Mikkell Rasmussens hvide Hoppe? siger en bredskuldret, undersætsig Forpagter til en lille, spinkel, giatraget Bondemand med Hareskaar — hva' ga' De?

— Trehundrede, siger den glatragede med et ængsteligt, afventende Blik.

— *Trehundrede!* De er en Stud, Petersen!

— Jamen hun er med Føl.

— Hun er Fa'en ikke med Føl mer end som De og jeg! Fik De hende paa Vilkaar!

— Næ--æ — — —

— De er sgu bleven slemt luret, Simon Petersen.

— Jamen, hun er med Føl!

— Saa—aa? Da vil jeg paa tage mig at æde det Føl i Skildpadde, Far!

Og Forpagteren vender sig til sin Nabo paa den anden Side og klinker med ham, medens Bondemanden ser sig slukøret omkring og klør sig mismodig i Nakken.

— — — —

Flere og flere Gæster kommer til, og Stuen fyldes med Dunst og Damp af Øl og Tobak og Rom og Kognak og svedgennemtrukne Klæder.

Vægklappen ud til Køkkenet aabnes og lukkes uophørlig. Undertiden ses der et skægget Mandfolkeansigt i Aabningen istedetfor Jomfruens. Det er en eller anden husvant Gæst, der selv indkræver sit Forbrug og lader falde en liden Skæmt til Værtinden:

— Naa, hvordan skær 'en, Fru Hansen? kan De stadigvæk ligge i Sengen foruden Stok?

— *Faar* jeg snart det Smørrebrød, lille Frue? eller skal De kanske høste Rugen først?

— Hør, Frue, det skulde da vel aldrig være gamle Tøjrepæle, De har givet mig i Stedet for Radiser?

Pludselig bliver der stille i Lokalet, og alles Øjne drejer sig hen mod Døren, hvor der staar en bukkende Handelsrejsende med Silkehatten i Haanden og Prøvekassen under Armen.

— Er Hr. Købmand Sørensen ikke hér?

— Nej!

— De sagde ovre i Butiken at — — —

— Nej!

— Der er vel ingen af d'Herrer, der — — —

— *Nej!* brøler en tredje.

— Saa beder jeg meget undskyld! bukker den Handelsrejsende og forsvinder skyndsomst.

— Vi har ikke Spor af Brug for Probenreutersnuder herinde om Lørdagen! sender den svære Forpagter højlydt efter ham.

— — — —

Der træder en ny Gæst ind. Det er Inspektør Andersen fra Lyngmosegaard.

— Det er Fanden gale mig Andersen! Det var Ret, Andersen! De er en Staska'l, Andersen! Saa De er ogsaa kommen til Bys i Dag, Andersen! Sæt Dem hér hen, Andersen, og faa en Genstand med!

— Jeg kan sgu ikke; jeg skal baade hist og hér og rundt i Byen.

— Aa skidt, Andersen, det er jo Helligdag i Morgen! En Sodavand med Mening, hva'?

— Naa, ja, lad gaa da!

Og Andersen satte sig, og der rekvireredes Sodavand og Kognak Bordet rundt.

Udenfor paa Gaden rumler Vognene uophørlig forbi, Enspændere og Tospændere med Mænd, Kvinder og Børn. Det er Smaabønderne og Husmændene, der kører ned til deres Købmænd og sætter Bæsterne paa Stald dér. De har en Favntfuld Grøntfoder eller en Sæk Hakkelse liggende bag i Vognen; og Mellemmaden til sig selv har de, indsvøbt i Avispapir, i Skødefrakkens Baglomme. De fortærer Maden inde i Butiken, siddende paa den lange Træbænk henne under Vinduerne, eller paa en Sæk Kunstgødning, en Pakke Klipfisk eller en Fjerding grøn Sæbe. Der skænkes da gerne en gratis Snaps til dem; og naar Maaltidet er endt, trakterer Købmanden med en Cigar skummel som Natten og rivende som spansk Peber.

— — — — —
Mange af Landboerne har deres Koner og Børn med, og disse ses da i Smaahobe at drage op og ned ad Hovedgaden; og naar de skal købe et Bændel eller en halv Alen Sirts til en Hue, myldrer hele Klumpen ind i den paagældende Butik; og alle skal de se paa Bændlerne og afgive deres Skøn om Huetojjet, medens Købersken prutter, tinger og vrager, som Kvinder har for Skik, hvad enten de saa nævnes Komtesser eller Bønderkoner.

Er de saa færdige og har faaet Varerne indpakket og afpruttet Ekspedienten en Øre eller to, myldrer de igen ud paa Gaden og begynder deres Vandring op og ned, standser udenfor Vinduer og Udhængsskabe og udpeger sig beun-

dreng Hatte, Parasoler, Brocher, Ringe og Kæder, som de imidlertid sjælden eller aldrig køber paa en gemén Lørdag; thi det er kun paa Markedsdage og ved Auktioner, at Bønderfolk giver deres Penge ud til „Gøgl og Skidt og Dikkedarer“, men saa kan de undertiden ogsaa anskaffe sig det umuligste.

Saa siger pludselig en lækkerstulten Kone:

— Ja, vi skal vel hen og ha' de Basser?

Spørgsmaalet bliver modtaget med brede Smil og skæmtefulde Albuestød af de andre Kvinder. Og hele Banden søger hen til den nærmeste Bager, hvor der føles paa Wienerbrød og jages med Fingre i Boller, vælges og vrages og byttes, indtil man har plukket sig de Stykker sammen, der finder mest Naade for hvers Øjne.

Og naar man saa har forsynet sig, vandrør man ned ad Gaden gumlende af hver sin „Basse“. Og de mere velhavende bærer forsigtig og omsorgsfuld foran sig paa den fladt udstrakte Haand en Ladning Wienerbrød indsvøbt i en Avis. Det er til Søndagskaffen; og det er fornemmeligst for den Sags Skyld, at Madammen er kørt med til Byen, thi „Bysbrød“ til Kaffetaaren om Søndagftermiddagen er meget nær det „vildeste“, der kan præsteres i Retning af Traktement.

Herne hos Købmanden finder man saa Fatter, som oftest i en lidt hævet og menneskekærlig Stemning. Han har i Beværningen ved Siden af truffet Søren Mikkelsen og Per Klemmensen og Rasmus Graabæk, og de har givet „smaa sorte“ paa Omgang alle fire; og de snakker og ler og dansker hinanden rundt paa Lemmerne, og Helligaftensglæden skinner dem i Øjnene, mens de alkærlige dikker Butiksdrengen i Siden med Tommelfingrene.

Mutter smiler stramt ved at se dem, men benytter ikke desto mindre Situationen til at faa skrevet endnu et halvt Pund Kaffe og et Par Stænger Cikorie i Kontrabogen.

Omsider spændes der saa for. Og man stiger til Vogns under kælné Galanterier fra Mandens Side. Han kniber Madammen og Døtrene i Læggene og klapper dem skæmtefuldt paa Bagen, medens de staar krumbøjet oppe paa Hjulegerne for at vinde op i Agestolen. Men endelig kommer man da i Orden: Fatter sidder med Drengene paa det forreste Sæde.

Hatten har han bag ad Nakken, og Piben dingler ham i den ene Mundvig; rød er han i Ansigtet, og han snakker og gestikulerer og vil absolut handle om Pisk med Per Klemmensen, der staar i sit lovlige Ærinde henne i et Hjørne af Gaarden og vender Ryggen til det hele. — — Og Mutter og Tøserne sidder paa det bagerste Sæde stive i Pudsen og dydig forargede over, „at *han* saadan kan skæve sig“.

Endelig ruller man flot ud gennem Porten og ned gennem Byen, medens Pigebørnene udstøder et angstfuldt: Jesses Kos! hvergang Vognen er ved at slingre over mod en Trappe eller karambolere med en Lygtepæl.

— *Fatter* dog! varskor Madammen og dunker ham i Ryggen.

Men *Fatter* sidder bare og smaagriner og nynnser og hilser med Pysken til Vinduer og Døre.

Saa vender han sig paa én Gang om til Konen og siger med brede Gestus og en lidt snøvlede Stemme:

— Jeg vil uvilkaarligt sige dig én Ting, *Krestine* . . . Dig og saa Børnene: at paa en Helligaften skal der være Glæde over det hele . . . *ten* Glæde over det hele, *Krestine*! for det er lige ud a' Skriftens Bud og Befalinger, sér Du! og jeg vil sige en Snaps eller to . . . eller jeg vil sige *tre*, det har ikke no'et at sige! for har jeg danderet Jer frem paa Kloden, *Krestine*, i saamange Herrens Tider lykkelig og vel, saa ska' jeg Fanden sprutterne nok dandere Jer fuldkommen lyksalig til Enden *Krestine*!

Og derpaa slaar han et Knald, saa de to tykmavede brune Hopper danser hen over Stenbroen som Daahjorte.